

Elm və təhsilin vəhdəti

Son illər ölkəmizdə elmin nüfuzunun yüksəldilməsi, cəmiyyətin inkişafında əhəmiyyətinin artırılması və onun fəaliyyətinin stimullaşdırılması istiqamətində bir sıra dövlət əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilir. Bu sahədə qəbul edilmiş mühüm qərarlardan biri ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında Elm Gününün təsis edilməsi haqqında 9 aprel 2018-ci il tarixli Sərəncamıdır. Bu sərəncamda hər il martın 27-nin Azərbaycanda Elm Günü kimi qeyd edilməsi qərar alınmışdır. Sərəncam Azərbaycan elminə göstərilən məqsədyönlü dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir. Belə bir günün təsis edilməsi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) qarşısında ciddi vəzifələr qoyur. “Elm Günü” kimi məhz 27 mart tarixinin seçilməsi heç də təsadüfi deyil. Belə ki, Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Sovetinin sədri Teymur Quliyevin imzaladığı və işlər idarəsinin müdiri A.Bokovetsin təsdiq etdiyi “Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının yaradılması haqqında” 27 mart 1945-ci il tarixli qərarla ölkəmizdə Elmlər Akademiyasının təsis edilməsi rəsmiləşdirilmişdir.

AMEA-nın yaradılması ölkəmizin elm həyatında baş verən ən önəmli və şərəfli hadisələrdən biridir. Azərbaycanda Elmlər Akademiyası yarandığı tarixdən ölkənin bütün inkişaf mərhələlərində mühüm rol oynamışdır. Bu elm ocağı ölkəmizdə ziyalı qüvvələrin formalaşdırılması, dünya elminə inteqrasiya, mühüm elmi nailiyyətlərin əldə olunması işinə böyük töhfələr vermişdir. Azərbaycanın inkişafına dair həyata keçirilən bütün dövlət proqramlarının icrasında Milli Elmlər Akademiyası həmişə mühüm vəzifələrin əsas daşıyıcılarından biri kimi yaxından iştirak etmişdir.

Elm yarandığı gündən əmək məhsuldarlığının artırılması və bunun sayəsində insanların rifahının yaxşılaşdırılmasına xidmət edir. XX əsr elmin insan həyatının bütün sahələrinə dərin nüfuz etməsi ilə səciyyəlidir. Yaşadığımız XXI əsrdə elm aparıcı rol oynamaktadır. Bu gün digər bilik formaları ilə müqayisədə elmi biliklər getdikcə daha böyük önəm kəsb edir. İnformasiya və bilik müasir dövrü səciyyələndirən ən mühüm

əlamətlər kimi qəbul olunur. Elmlər tarixən müasir daxili vəhdət səviyyəsinə böyük çətinliklə gəlib çatmışdır. XVII-XVIII əsrlərdə elmi fəaliyyət hələ geniş miqyas almamışdı. Müəyyən problem üzrə çalışan tək-tək elm adamları bir-birlərindən çətinliklə xəbər tuta bilir, bəzən heç bu da mümkün olmurdu. İlk dövrlərdə elmi fəaliyyət ayrı-ayrı ölkələr miqyasında əlaqələndirilməmiş, elmi tədqiqatlar pərakəndə xarakter daşımışdır. Elmi ictimaiyyət bir çox tədqiqatlardan xəbərsiz qalmış, eyni elmi yenilik müxtəlif ölkələrdə dəfələrlə yenidən kəşf edilmişdir. İnsanın ağılı və düşüncə qabiliyyəti inkişaf etdikcə dəqiq və düzgün biliklər əldə etməyə başlamışdır.

Elm xidmət hər bir alimin ümumi bilik xəzinəsinə nə qədər pay verməsi ilə müəyyən olunur. Orta əsrlərdə xalqımız dünya elminə böyük töhfələr vermiş və bəzi şəhərlərimiz dövrün ən məşhur elm mərkəzləri kimi tanınmışdır. Məsələn, Marağa rəsədxanası XIII əsrdə dünya elminin qabaqcıl mərkəzləri sırasında idi və onun ətrafında yaranmış elmi infrastruktur təkcə ölkəmizdə deyil, bütün dünyada elmin bir sıra istiqamətlərinin inkişafına səbəb olmuşdur. Poeziya və sənətin bəzi növlərindən fərqli olaraq, elm sonrakı əsrlərdə nisbətən zəif inkişaf etmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması elmin inkişafı naminə həyata keçirilən mühüm tədbirlərdən biridir.

Elm öyrənmək, biliklərə sahib olmaq insanın tutduğu vəzifədən, yaşından asılı olmayaraq iradəsindən və mətanətindən asılıdır. Elmi nəticələr insanlar və nəsillər tərəfindən qəbul edildikdə biliyə çevrilir. Elmlə məşğul olan insanlar öz istedadları, savadları və düşüncələri ilə fərqlənirlər. Bilikli insan hər zaman qiymətli insan sayılır. İstedad və qabiliyyəti olan insanlar bilikləri mənimləməklə elmin zirvəsinə yüksəlir, hikmətli və kamill olurlar. Elmi başqalarına öyrətmək isə böyük xeyirxahlıqdır. “Mənə bir hərf öyrədən qırx il köləsi olaram” deyib Həzrəti Əli.

Prezident cənab İlham Əliyev çıxışlarında ölkəmizdə elm və təhsilin inkişaf etdirilməsi zərurətini xüsusilə vurğulayır. Ən mühüm ideyalardan biri elm və təhsil arasında inteqrasiya proseslərini sürətləndirmək, ali

təhsil müəssisələrində elmi yaradıcılıq atmosferi yaratmaq və Təhsil-Elm-İstehsalat zəncirinin bütün halqlarını möhkəmləndirməkdir. Bu baxımdan, ali təhsil pilləsində, xüsusilə də magistraturada elmi mühitin formalaşdırılması, akademiya ilə universitetlər arasında iş birliyinin yeni formalarının tapılması tələb olunur. Leonardo da Vinçi təcrübəni dəqiq biliyin atası hesab edir, praktikadan doğmayan elmləri əsassız və qüsurlu sayırdı.

Təhsil müasir elmin təməlinə dayanır, təsdiqlənmiş elmi biliklərin nəsilən-nəslə ötürülməsini nəzərdə tutur. Təhsil alanların çox az bir qismi gələcəkdə özünü elmə həsr etmək, alim olmaq istəyir. Hazırda təhsilin bütün pillələrində - doktorantura və magistraturada, ali təhsilin bakalavr pilləsində, hətta orta məktəbdə də təlimin əsasında elmi biliklər dayanır. Müasir dövrdə ən sadə biliklər belə elm prizmasından keçmək şərti ilə öyrədilir. Təhsil prosesində əldə edilən biliklər və düşüncə vərdisləri eyni zamanda intellektual mədəniyyətin formalaşmasına xidmət edir. Yalnız müəyyən bir ixtisas sahəsində bütün bilikləri mənimsəmiş olan və bu bazada yeni elmi biliklərin əldə edilməsi istiqamətində iş görənlər şəxslər elm adamı hesab olunurlar. Elmi yaradıcılıq fəaliyyəti yeni elmi biliklərin axtarışı ilə bağlıdır. Hər bir alim elmin ümumi xəzinəsinə öz payını verməlidir. Müasir təhsilin məzmununu əsasən elmi biliklər təşkil edir.

Sözsüz ki, müasir elmin böyük imkanlarına heç kəs şübhə etmir. Elmin inkişafı və tətbiqi nəticəsində əvvəllər sehr, möcüzə sayılan hadisələr indi real həyat həqiqətlərinə çevrilir. Bu gün texnika elmə istinad etdiyindən elmi biliklərin əsaslarını öyrənmədən texnikadan baş çıxarmaq qeyri-mümkündür. Ölkəmiz indi kifayət qədər yüksək maliyyə resurslarına malikdir. Gələcəyimiz bu resursların yönəldilməsindən asılıdır. Vəziyyətin düzgün qiymətləndirilməsi, optimal iqtisadi və elmi-texniki siyasət yeridilməsi, proseslərə elmi əsaslarla nəzarət edilməsi günümüzün əsas tələblərindəndir.

Esmira İMANOVA,

AMEA Polimer Materialları İnstitutunun

Beynəlxalq ictimaiyyətlə əlaqələr və qrant layihələri şöbəsinin müdiri.

Respublika.- 2019.- 4 aprel.- S.6